

MONTSERRAT JULIÓ, 'in memoriam'

Feia prop de trenta anys que vivia a Madrid, en una casa ben orientada, amb jardí al davant i a tocar de la Colònia Manzanares (Avda. Valladolid, 57). Fa uns quatre mesos que es va començar a queixar de dolors en una cama, i això que sempre deia que mai no havia estat malalta. En una reunió a casa seva, amb les veïnes amigues, vam exigir-li que telefonés a Urgències i que tingués sempre una persona a casa seva. Al cap de pocs dies, el seu estat feia angúnia: ella, bona menjadora, havia perdut la gana i deia amb veu baixa que li havien dit que tenia càncer, però que no s'ho creia. (Fins aleshores només passaven per casa seva dues dones ucraïneses --de qui la Montserrat parlava molt bé-- i un xicot que totes les tardes portava a passejar els dos gossos que tenia. Dos gossos que, amb el gat, eren la seva companyia permanent). Darrerament em deia que se sentia sola. I es passava el dia escoltant-veient òpera: una de les obres que més cops veia-escoltava era 'Carmen' de Bizet. Estava subscripta, a més, a diaris alternatius, que llegia amb força passió.

Fa un any i mig, els darrers dies de maig, em vaig encarregar, sempre amb l'ajut de l'equip del Departament de Cultura de l'Ajuntament de Mataró, d'organitzar un homenatge a la seva trajectòria humana i professional. Abans, l'any 2008, li havien dedicat a Mataró un primer homenatge. A més, el 2009, a la Casa de América de Madrid, va ser protagonista de l'acte sobre el seixantè aniversari de l'arribada a Valparaíso del mític 'Winnipeg', llogat o noliejat per Pablo Neruda per dur a l'exili més de dos mil republicans. Ella era la més petita dels que havien arribat al seu destí l'any 1939. I allà van ser molt ben rebuts i acollits pels responsables del Centre Català. Filla única, sentia admiració i agraïment sincer pels seus pares, treballadors de veritat i sense fums, que vam donar suport a la seva vocació d'actriu.

Autora de Vida endins. Crònica d'un exili a Xile, M. J. explica, no sense ironia, els maldecaps i els encerts d'aquell canvi de país. D'aquells temps ve l'amistat de M.J. amb J. M. Balmes, Roser Bru, Xavier Benguerel, Domènec Guansé, els germans Closas, els Trabal, Montserrat Abelló i un llarg etcètera. A Joan Oliver el va tractar més tard, quan el poeta Pere Quart, als primers mesos de 1948, ja havia retornat a Catalunya. La correspondència Benguerel-Oliver-Julió, de la qual estem preparant l'edició, completa moltes de les dades de l'esmentat llibre de memòries.

Si ja va començar a fer teatre de molt joveneta a Xile, en català i en castellà, tant a la Universidad Católica com a l'escola d'art dramàtic que havia fundat Margarida Xirgu --aleshores ja a Montevideo--, va esclatar com a dona de teatre (i no únicament com a actriu: també com a directora, traductora, empresària teatral, escriptora de textos teatrals i, ben aviat, com a actriu de cinema, tot i que ella matisava: 'gairebé sempre amb papers secundaris'). El seu primer director com a actriu cinematogràfica va ser Josep Lluís Comeron que sempre a elogiat la ductilitat i la capacitat de capbussar-se en els seus papers. Seria bo que algú reedités el llibre Montserrat Julió. Mi buena

estrella, amb pròleg de Miguel Picazo, editat a Madrid l'any 2002 per AISGE (Artistas Intérpretes Sociedad de Gestión), en el pròleg del qual Miguel Picazo escriu: *“Tu compañía serena, tu dulzura, despierta en mí serenidad y aplomo. La nuestra es una relación positiva cien por cien. Hemos hablado de lo divino y de lo humano, siempre desde un respecto mutuo a posibles diferencias. Hemos colaborado juntos en proyectos creativos, exigentes y ambiciosos (...) Me has confesado que tu trabajo te ha hecho muy feliz. Sí, eso tiene este oficio, hacer felices a aquellos que lo eligen”*. En tot cas, havia treballat en obres d'Henry Troyat, J.B. Priestley, Sergio Vodanovic, Bernard Shaw, Paul Claudel, Molière, Calderón de la Barca, Federico García Lorca, Alejandro Casona, Alfonso Paso, Rousson, Joan Oliver, Nino Quevedo (dir.), amb Paco Rabal, a Goya, historia de una soledad... i un llarg etcètera.

I escriptora, entre d'altres, d'una novel·la memorable de ciència ficció: Memòries d'un futur bàrbar, la primera edició de la qual va aparèixer el 1975 i va sobtar per la seva audàcia temàtica.

S'havia instal·lat a Madrid amb els seus pares. Van morir tots dos. I es va quedar sola a casa seva. Li agradava Madrid, tot i que la seva primera impressió, el 1955, no era del tot elogiosa: *“En el año 1955, de haberse hecho una encuesta, la capital de España habría superado un reto nada envidiable: el de ser la ciudad del mundo con más esputos por metro cuadrado. El nivel de ruido también era notable”*.

Tant al Centre Cultural Blanquerna, que depèn de la Delegació del Govern de la Generalitat, com el CERCAT, 'Cercle Català de Madrid', MJ havia anat participant en actes culturals, sobretot recitant poemes de Salvador Espriu, de Pablo Neruda i de Pere Quart. Amb una memòria prodigiosa, se'ls sabia de cor i quan els senties 'dits per ella' t'adonaves que tu mai no els havies entès prou bé. El seu llibre Mi buena estrella acaba amb aquest text, proclama i resum de tot un itinerari vital:

“Debo añadir que he sido muy feliz en mi trabajo. Tanto el teatro como el cine y la televisión abren brechas de libertad, nos aislan de los problemas cotidianos, nos hacen sentir dueños de distintos personajes. Si vuelvo a vivir, quiero ser ACTRIZ”.

Ignasi Riera, 31 gener 2017.

El 9 de febrer de 2017, dijous, a la Biblioteca del Cercle Català (pza. España, 5) dedicarem un recordatori especial a Montserrat Julió. (Entrada lliure).